

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

Slovenský štát z rokov 1939 – 1945 prispel k doformovaniu Slovákov do podoby moderného politického národa, cena za to však bola privysoká

Historik **Martin Pekár** (**Katedra histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach**):

„Mýtus o tom, že 14. marec 1939 bol prirodzeným vyvrcholením národnej emancipácie Slovákov a dlhoročnej politiky HŠLS, vznikol až dodatočne.“

„Nič iné v dejinách nezdiskreditovalo myšlienku samostatného štátu Slovákov tak ako štátnosť z rokov 1939 až 1945 – bola založená na obrovských morálnych zlyhaniach, ktoré nie je možné ničím prekryť.“

▪ KOŠICE 12. MARCA 2019

Odborná i laická verejnosť v Českej republike a na Slovensku si v týchto dňoch pripomína udalosti pred 80 rokmi, ktoré viedli k rozbitiu pomníkovského Česko-Slovenska: vyhlásenie Slovenského štátu (14. 3. 1939), obsadenie okliešteného zvyšku Čiech a Moravy ozbrojenými silami nacistického Nemecka (15. 3. 1939) a tiež výnos Adolfa Hitlera o zriadení Protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939) ako súčasť Nemeckej ríše.

Vyhlásenie samostatného štátu a dejiny Slovenska v rokoch 1939 až 1945 sú na verejnosti ešte stále vnímané pomerne rozporuplne, hoci historici v ich poznaní už neočakávajú žiaden zásadný prelom.

„Slovenskí, ale aj zahraniční historici najnovších dejín, či už po roku 1989, ale aj aktuálne v kontexte výsledkov parlamentných volieb na Slovensku v roku 2016, venujú kontroverznému obdobiu existencie slovenského štátu zvýšenú pozornosť,“ konštatuje vedúci **Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach** **prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD.**, a zdôrazňuje, že pri interpretácii udalostí zo 14. marca 1939 jednoznačne prevláda názor, že išlo o synergické pôsobenie vonkajších a vnútorných činiteľov. *„Rozhodujúcim faktorom bol záujem nemeckej zahraničnej politiky rozbiť Česko-Slovensko. K nemu sa pridružili viaceré vnútorné problémy krajiny, z ktorých osobitné miesto patrilo ochote časti slovenskej politickej reprezentácie na čele s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou kolaborovať s nacistami a politicky profitovať z hlbokej medzinárodnej i vnútroštátnej krízy,“* uvádza historik M. Pekár a dodáva, že až dodatočne vznikol mýtus o tom, že 14. marec 1939 bol „prirodzeným vyvrcholením“ národnej emancipácie Slovákov a dlhoročnej politiky Hlinkovej slovenskej ľudovej strany.

Aká je teda odborná, historická reflexia existencie tohto štátneho útvaru? *„Slovenský štát z rokov 1939 až 1945 prispel k doformovaniu Slovákov do podoby moderného politického národa. Cena za to však bola privysoká a, paradoxne, nič iné v dejinách nezdiskreditovalo myšlienku samostatného štátu Slovákov tak ako štátnosť z rokov 1939 – 1945. Bola založená na obrovských morálnych zlyhaniach – odstránení demokracie, rasovej a národnostnej xenofóbie, perzekúciách vlastných občanov, aktívnej podpore holokaustu, účasti na vojne po*

boku nacistického Nemecka a tak ďalej. Tieto obrovské morálne zlyhanie nie je možné ničím prekryť,“ upozorňuje M. Pekár.

Vznik a existenciu Slovenskej republiky (1939 – 1945) vníma verejnosť na Slovensku ešte stále veľmi polemicky a rozporuplne, čo sa prejavuje aj v narastajúcej podpore politikov, ktorí sa hlásia k zástancom tejto etapy dejín Slovenska. Obhajovanie slovenského štátu, vtedajšej politiky HSĽS a niektorých jej predstaviteľov na čele s prezidentom Jozefom Tisom má podľa historika Martina Pekára viacero príčin.

„Jednou z nich je nekritické vyvyšovanie idey vlastnej štátnosti nad všetky zlyhanie ľudáckeho režimu. S tým súvisí – podobne ako na prelome 30. a 40. rokov 20. storočia – šírenie pocitu ohrozenia, ba až strachu z inakosti, zo všetkého, čo nie je národné, kresťanské, tradičné a čo údajne ohrozuje štát, národ a tradičné hodnoty. Je potrebné pripomenúť, že aj riešenia, ktoré extrémna pravica ponúka na dnešné civilizačné výzvy, sú analogické tým minulým, založené na skratkovitých, zdanlivo jednoduchých, ale hodnotovo pomýlených frázach, smerujúcich k likvidácii demokracie, hľadaniu pomyselných vinníkov, stigmatizácii inakosti a spoločenskému konfliktu,“ uzatvára Martin Pekár.

■ POZNÁMKA

Odborný úzus vo vzťahu k označeniu štátu:

- Slovenský štát – od 14. 3. do 21. 7. 1939 (oficiálny názov)
- Slovenská republika – od 21. 7. 1939 do zániku (oficiálny názov)
- slovenský štát – voľné, opisné označenie celého obdobia trvania štátnosti (1939 – 1945)

■ SPRÁVU VYPRACOVAL

PhDr. Marián Gladiš, PhD.
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach
marian.gladis@upjs.sk